

Introduktion v/ Josef Parnas 7

Oversætternes forord 15

Forord 17

Den nuværende situation 19

Tilfældet Rainer som skoleeksempel på et skizofrent anfald 28

Kort diskussion og oversigt 45

Det samlede materiale 54

A. Gestaltanalyse af den skizofrene psykose 67

I. TREMAET 68

1. „Vanvittige“ handlinger 68

2. Den initiale depression 74

3. „Reaktive“ momenter 80

4. Mistroen 82

5. Vrangstemningen 85

6. Sammenfatning 89

II. DEN APOFANE FASE 90

1. Apofanien i det, man møder (det ydre rum) 90

2. Vrangperceptionen 108

3. Bekendtheds- og fremmedgørelsesoplevelser 120

4. Oplevelsen af omnipotens 130

5. Anastrofen 134

6. Tidsstruktur og sindsstemninger 140

7. Forestillingens (det indre rums) apofani 145

a. *Vrangindfaldet* 146

b. *Tankeudspredningen* 156

c. *Tankehørigheden* 162

8. Tænkningsens struktur 168

9. Kropssensationerne 172

III. DEN APOKALYPTISKE FASE 177

1. Den katatone psykoses begyndelse 178

2. Deduktiv gennemgang af den apokalyptiske
oplevelsesmådes væsen 184

3. Fragmenter af apokalyptiske oplevelser 188

IV. KONSOLIDERINGEN 194

V. RESIDUALTILSTANDEN 203

B. Forløbstyper 212

1. Anfaldene 214

Type 1 215

Type 2 217

Type 3 218

2. Procesformerne 219

Type 4 219

Type 5 222

Type 6 224

Type 7 227

Appendiks 231

1. Kort ekskurs over ikke-skizofrene psykoseformer 231

2. Tilfældet René (Sechehaye) 239

C. Konklusion og perspektivering 252

D. Litteratur 261

Klaus Conrads bog indeholder talrige psykiatriske og filosofiske fagudtryk. For ikke at tabe den specifikke betydning af disse udtryk har oversætterne fulgt den tyske originaltekst så nøje som muligt, og selv om vi har bestræbt os for at fordanske sproget, kan det indimellem forekomme lidt tungt. Enkelte udtryk, der spiller en central rolle i forfatterens argumentation, har intet dansk modstykke. Vi har her valgt oversættelser tættest muligt på originaludtrykkene, som også er mundrette på dansk, fx Apophänie = apofani; Weltentwurf = verdensfortolkning; Überstieg = overgang; Schub = anfald. Den oversættelse, der egentlig kommer tættest på Schub er *skub*, som tidligere har været anvendt inden for dansk psykiatri, fx af August Wimmer i *Speciel klinisk Psykiatri* (Munksgaards Forlag 1936). Vi synes dog, at udtrykket lyder for specielt, og har derfor valgt det generelt mere anvendte udtryk *anfald*.

Ordet eksistens findes på tysk både i form af *Existenz* og *Dasein*. Da sidstnævnte ofte benyttes i en specifik filosofisk betydning, har vi valgt at sætte ordet *Dasein* i parentes.

Oversætterne vil gerne takke professor Dan Zahavi for afklaringen af visse filosofiske udtryk, afdelingslæge Anne Birgitte Jacobsen for oversættelsen af tyske specialudtryk samt professor Josef Parnas og professor Pierre Bovet for præciseringen af bestemte psykiatriske fagtermer.

Forsidebilledet *To cypresser* af Paul Signac (fransk maler 1863-1935) er valgt, fordi det illustrerer et af bogens temaer. Signac var pointillist, dvs. han malede ved at afsætte punkter med rene farver i stedet for at blande farverne. Set helt tæt på er et pointillistisk billede et flimmer af farvede punkter, men set fra afstand træder motivet frem, og særlig øjeblikkets lys og farver skildres med denne teknik.

Conrad beskriver bl.a. opløsningen af den skizofrene patients oplevelsesfelt i væsensegenskaber, alle de mulige egenskaber, som

kan tillægges omverdenen. Patienten er da ikke længere i stand til at opfatte omverdenen i dens helhed, som vi andre umiddelbart forstår og ureflekeret lever i. Dette kunne sammenlignes med det pointillistiske billede set tæt på.

Peter Handest, Lennart Jansson, Mogens Handest

FORORD

Dette studie knytter an til en forskningsretning inden for den almenne psykopatologi, som har en stor fortid, men kun en begrænset nutid: Jaspers og Heidelbergskolens psykopatologi (Wilmanns, Gruhle, K. Schneider, Mayer-Gross, Bürger-Prinz o.a.). Skønt vi umiddelbart viderefører denne retnings resultater, dukker der dog meget nyt op, når vi med nyt værktøj forsøger at tage fat på det værk, der begyndte så håbefuldt, men kørte fast så tidligt. Vi tror nemlig, at vi kender grundene til, at denne vej, som man havde ventet sig så meget af, ikke rigtig førte videre. Ja, tilsyneladende havde man ikke rigtigt gjort sig bevidst, at man var kørt fast. Men det betyder faktisk, at den psykopatologiske forskning i det hele taget er nået til vejs ende. Bakken er gravet væk, minen er tømt (K. Schneider 1952). Vi tror imidlertid, at det skyldes den tids eneste eksisterende psykologi (W. Wundt), hvis endegyldige mål var at vilje opløse det psykiske i grundelementer og grundfunktioner. Men hvordan skulle det med et sådant instrument lykkes at løse problemer som psykosen, når psykosens væsen fortøner sig med det samme, blot man gør et forsøg på at forstå den som forstyrrelse af en eller anden „psykisk funktion“. Indtrykket af en plumret væske forsvinder som bekendt, når man kun får et mindre udsnit af det glas, der indeholder den, at se. Skulle det ikke være på samme måde med forplumring af sindet?

Det er sikkert ikke noget tilfælde, at der netop nu gøres forsøg på at genoplive Jaspers og hans medarbejderes tankegods. Den lammende mangel på fremskridt har forståeligt nok ført til andre forsøg på at videreudvikle den psykopatologiske forskning. Men som det ofte sker, kan gamle værdifulde veje let blive tildækket, når nye veje anlægges. Således opstår der fare for, at vigtig viden erhvervet over lang tid går fuldstændig tabt. Der er formelig sket et skred med diagnosen skizofreni. Ingen, der udtaler dette ord, synes

at mene blot tilnærmelsesvis det samme, og ingen forstår på den anden, hvad han forstår ved det. Det er på høje tid atter at huske på, hvad man hidtil har arbejdet sig frem til, og spørge, hvilken retning forskningen fremover skal tage.

Denne bog skulle være skrevet allerede for 16 år siden. Ydre omstændigheder forhindrede det, da det var urolige tider. Senere kunne forfatteren ikke bestemme sig for at binde den omfangsrige stak gamle patientpapirer op igen, især da andre opgaver optog ham. Materialet, der var indsamlet i 1941-42, lå derfor urørt i 16 år. Når det nu endelig er kommet til en bearbejdning efter denne lange ventetid, er der ingen, der fornemmer dets utilstrækkelighed stærkere end forfatteren selv. Ganske vist forekommer det ham – og det var en anden anledning til bearbejdningen – at den daværende fænomenologiske analyse absolut ikke havde mistet sin aktualitet, tværtimod.

Det er altid svært at skrive en bog på det rette tidspunkt. Undertiden skriver man den for tidligt, så ingen forstår, hvad man vil, eller for sent, så den ikke interesserer nogen mere. Man kan aldrig vide det på forhånd og kun håbe på at have valgt det rigtige tidspunkt.

K. Conrad